

Zakoni kao mrtvo slovo na papiru: kako suzbiti seksizam u hrvatskim medijima?

KLJUČNE PORUKE

- Seksizam najviše pogađa žene i djevojčice i znatno smanjuje njihovu sigurnost, kvalitetu života i ostvarivanje kao osoba.
- Mediji imaju naročito veliku odgovornost u suzbijanju seksizma zbog širokog doseg a i utjecaja na društvo.
- Unatoč obvezujućim međunarodnim dokumentima i domaćim zakonima i propisima seksizam u medijima je svakodnevno prisutan te različiti akteri moraju uložiti dodatne napore kako bi se reprodukcija seksizma u medijima i dokinula.
- Potrebna je brza provedba i izmjene zakona koji reguliraju rad medija, strože sankcije za prekršitelje/ice, redovita i sustavna edukacija medijskih profesionalaca/ki i studenata/ica novinarstva te obvezni edukativni programi za javne službenike/ce o rodnoj ravnopravnosti i seksizmu.
- Važno je kontinuirano osvještavati OCD-ove i građane/ke o štetnosti seksizma te ih poticati na prijavljivanje seksizma nadležnima.

Iskorjenjivanje svakodnevnog seksizma

Seksizam je jedan od glavnih uzroka rodne neravnopravnosti. Odnosi se na svaki oblik izražavanja (čin, riječ, slika, gesta) koji se temelji na ideji da su neke osobe, najčešće žene, inferiorne zbog svojeg spola. Označava svaku vrstu diskriminacije, nepoštivanja ili omalovažavanja temeljenu na spolu ili rodu. Može se manifestirati u različitim oblicima, uključujući nasilje, stereotipe, nejednakost u

pristupu resursima i prilikama te nepravedne društvene norme.

Potreba za borbom protiv seksizma, seksističkih normi i ponašanja te seksističkog govora eksplicitno je navedena u Preporuci Vijeća Europe „**Sprječavanje i borba protiv seksizma**“, koja se temelji na **Istanbulskoj konvenciji i Konvenciji UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena**. U tim dokumentima prepoznata je uska povezanost između rodnih stereotipa, rodne neravnopravnosti, seksizma i rodno utemeljenog nasilja nad ženama i djevojčicama.

Prema istraživanju Eurostata (2023. god.), 8% žena u Hrvatskoj doživjelo je fizičko nasilje, a 27% psihičko nasilje od sadašnjeg ili bivšeg partnera. Čak 37% žena žrtava partnerskog nasilja spada u dobnu skupinu od 18 do 29 godina. Seksualno nasilje doživjelo je 6% ispitanica, dok je njih 15% bilo izloženo tjelesnom ili seksualnom nasilju u obitelji. Njih 36% doživjelo je neki oblik seksualnog uznemiravanja na poslu.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u svom izvještaju za 2022. godinu navodi da se pojedini trendovi u medijskim sadržajima uporno ponavljaju i ostaju problematični iz aspekta ravnopravnosti spolova, pogotovo oni vezani uz izvještavanje o rodno utemeljenom nasilju, rodnim stereotipima i seksizmima u medijskim sadržajima i oglašavanju. Javni prostor i dalje karakterizira učestalost seksističkog i rodno stereotipnog govora, često kao dio svakodnevne komunikacije ili tzv. šale, što predstavlja značajan problem, posebno u slučajevima kada se kroz „šalu“ i satiru koristi seksistički i mizogini diskurs prema pojedincima/kama ili ženama u cjelini. Pojedine javne osobe često u svom djelovanju koriste upravo navedeni diskurs.

Svakodnevni seksizam u obliku naočigled nedosljednog ili manjeg seksističkog ponašanja naoko ne čini štetu, međutim dio je kontinuuma nasilja koji stvara ozračje zastrašivanja, straha, diskriminacije, isključenosti i nesigurnosti koji ograničavaju mogućnosti i slobodu. Žene i djevojčice su nerazmjerno više pogođene takvim ponašanjem, budući da seksizam počiva na ideji o ženskoj inferiornosti ili na stereotipnim ulogama muškaraca i žena.

Seksizam u medijima je **naročito štetan s obzirom na širok doseg i utjecaj na stvaranje javnog mnijenja** te pridonosi okruženju koje ga tolerira i trivializira. Internet, posebno društvene mreže, omogućuju novu dimenziju izražavanja i prenošenja seksizma, iako korijeni seksizma ne leže u tehnologiji, već u okorjelim rodnim neravnopravnostima. Stoga odgovornost za smanjenje pojavnosti seksizma leži na državi, medijima, obrazovnim institucijama i civilnom društvu.

Zakoni postoje, ali seksizam u medijima ostaje

Diskriminacija po spolu je zakonski zabranjena, no to medije ne sprječava u svakodnevnom produciranju ogromne količine seksističkih sadržaja. Pravni okvir u Republici Hrvatskoj nalaže

medijima da odgovorno pristupaju izvještavanju i kreiranju sadržaja te da ne potiču diskriminaciju ili seksizam. Primjerice, **Zakon o ravnopravnosti spolova** propisuje obvezu medija da poštuju načelo ravnopravnosti spolova u svim aspektima svog djelovanja, uključujući programske sadržaje, osnove i usmjerena te samoregulacijske akte.

Jedan od ciljeva ovog zakona je osigurati da mediji javno ne prikazuju žene i muškarce na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način s obzirom na spol i spolnu orijentaciju.

Zakon o elektroničkim medijima i **Zakon o medijima** također igraju ključnu ulogu u reguliranju medija i propisuju njihovu odgovornosti za objavljeni sadržaj. Prema ovim zakonima, mediji su dužni poštivati etičke standarde i ne smiju objavljivati diskriminatorne sadržaje, uključujući one koji potiču seksizam. Ovi zakoni služe kao mehanizam za sprječavanje širenja seksističkih sadržaja u medijima te promicanje inkluzivnog i ravnopravnog medijskog izvještavanja.

Zakonske podloge su važne za promicanje rodne ravnopravnosti u medijskom sektoru i trebale bi doprinijeti stvaranju društva u kojem se poštuju prava svih osoba.

Međutim, u praksi se i dalje prečesto susrećemo sa seksizmom i mizoginijom u medijskim sadržajima.

Jedan od najčešćih oblika seksizma u medijima je seksualna objektivizacija žena, što znači svođenje žene na njezine fizičke atribute i seksualnost, umjesto isticanja njezinih sposobnosti, vještina i postignuća. Ovako predstavljene žene su dehumanizirane i postavljene u ulogu objekata za muške poglede, što perpetuira rodne stereotipe i neravnopravnost. Mediji na takav način objektiviziraju sve žene bez obzira na njihovo zanimanje, interese ili dob. Gotovo uvijek prilikom izvještavanja o radu umjetnica (pjevačica, plesačica, glumica, influencerica, itd.), mediji seksualno objektiviziraju predstavljene žene. Posebno se ističe izvještavanje o sportašicama, kada njihov izgled uvijek stavljaju u prvi plan, dok sportski rezultati padaju u drugi. Slično je i s izvještavanjem o političarkama: njihove odjevne kombinacije i fizički izgled su u središtu pozornosti, a politički uspjesi dolaze eventualno na kraju.

Neki oblici seksizma su očiti, ali postoje i prikriveni oblici koji se perpetuiraju kroz reprodukciju stereotipnih rodni uloga. Mediji često koriste žensko tijelo prilikom izvještavanja o vremenskoj prognozi, fokusirajući se na fotografije žena na plažama, te dijelove tijela poput grudi i stražnjica. Seksualna objektivizacija žena prisutna je i kod izvještavanja o službenim osobama, posebno o policijskim službenicama.

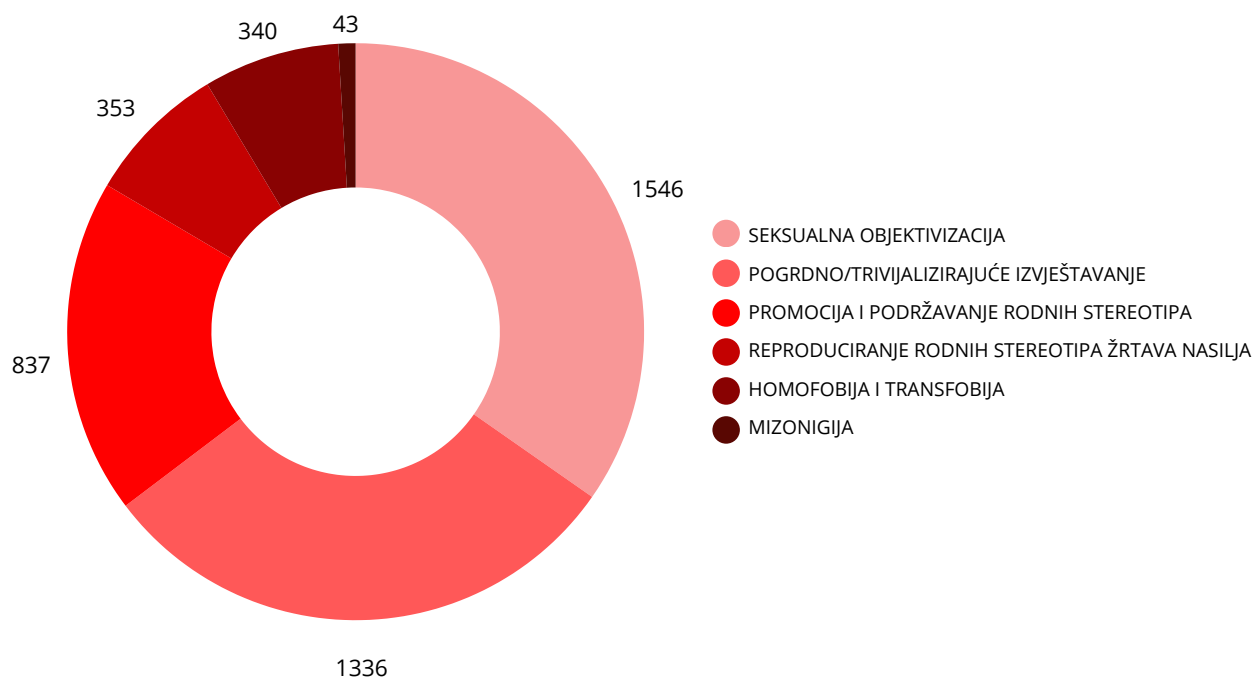
Konačno, nasilje prema ženama često se prikazuje na način koji propituje krivnju žrtve, fokusira se na njihov izgled ili druge površinske faktore,

umanjuje zločin, banalizira ili romantizira nasilje, što dodatno perpetuira seksizam i doprinosi normalizaciji takvog ponašanja. Seksistički članci potiču mržnju prema ženama te stvaraju generacije koje nasilje nad ženama smatraju prihvatljivim ili normalnim.

Raširenost seksizma u hrvatskim medijima ukazuje na potrebu da svi dionici koji su uključeni u osmišljavanje i provođenje medijske politike ulože dodatne napore u iskorjenjivanje seksizma iz medijskog prostora.

SEKSIZAM

Prikaz 1: Vrste seksističkog izvještavanja u 49 lokalnih i nacionalnih medija (n= 4463)

Neformalnu mreža za praćenje seksizma u medijima i oglašivačkoj industriji čini 11 organizacija civilnog društva iz cijele Hrvatske. Mreža je u 10 mjeseci praćenja 49 lokalnih i nacionalnih medija prikupila 4.463 primjera seksističkih i homo/bi/transfobnih članaka. Od toga je pogrdno i/ili trivijalizirajuće izvještavanje o izgledu i/ili ponašanju žena umjesto rasprave o stavovima i mišljenjima zabilježeno u 1336 slučajeva, seksualna objektivizacija žena u 1546, reproduciranje i održavanje rodni stereotipa u odnosu na žrtve rodno utemeljenog nasilja u 353, promocije i podržavanje rodni stereotipa u 837, mizoginija-govor mržnje prema ženama u 43, te homofobija i transfobija u 340 slučajeva.

Zašto u medijima leži ključ za suzbijanje seksizma?

Mediji igraju ključnu ulogu u oblikovanju i održavanju društvenih normi i vrijednosti. Kao takvi, imaju odgovornost promicati rodnu ravnopravnost i izbjegavati seksističke pristupe u svom izvještavanju i kreiranju sadržaja. Medijska industrija treba prepoznati svoju ulogu u promicanju inkluzivne kulture koja reflektira raznolikost društva i poštuje prava svih njegovih članica i članova.

Napore za smanjenje seksizma u medijima potrebno je uložiti zbog brojnih štetnih pojava na koje nailazimo:

Kreatori/ce medijskog sadržaja ni javnost koja taj sadržaj prati **ne prepoznaju štetnost seksizma**

Normalizacija i prihvaćanje seksizma u medijima

Građani/ke i OCD-ovi **rijetko i sporadično prijavljuju** seksizam nadležnim institucijama

Novinari/ke i urednici/e **ponavljaju pogreške i (re) produciraju seksizam**

Blage sankcije, nejasni i nedostadni mehanizmi za suzbijanje seksizma, odnosno diskriminacije žena u medijima

Kako iskorijeniti seksizam iz medija?

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i Novinarsko vijeće časti HND-a reaguju izricanjem upozorenja i preporuka, ali **kazne za seksističko izvještavanje nisu dovoljno stroge da bi mediji promijenili pristup**. Ne postoje ozbiljne sankcije (novčane kazne, oduzimanje koncesije) za medije koji se ne pridržavaju zakona. Vijeće za elektroničke medije izrazito rijetko izriče ozbiljnije ili ikakve kazne medijima koji se ne pridržavaju zakona. Većina medija koji seksistički izvještavaju svjesno bira klikove i zaradu na račun žena, producirajući takav sadržaj te se oglašuju na preporuke i upozorenja nadležnih tijela. Zato su potrebne strože kazne, koje produkciju

seksističkog sadržaja više ne bi činile financijski isplativom te kako bi se postigla stvarna promjena u medijskom izvještavanju.

Bitno je ukazivati na seksizam i aktivno se boriti protiv njega. Stvarne promjene u medijskom izvještavanju moguće je postići osvještavanjem društva o štetnosti seksizma, podržavanjem medija koji se trude promijeniti svoj pristup izvještavanju te sankcioniranjem onih koji diskriminiraju žene. Dijalog, edukacija i zajednička akcija mogu doprinijeti stvaranju društva koje ne tolerira seksizam.

„Seksizam naš svagdašnji“ je Facebook i Instagram stranica koja aktivno prenosi primjere seksizma, homo/bi/transfobije i diskriminacije iz medija. Tijekom sedam godina rada, stranica je postala platforma na kojoj se ljudi educiraju i osvještavaju o seksističkim praksama kojima su izloženi te aktivno prijavljuju takve primjere. S rastom broja pratiteljica i pratitelja, interesom medija i suradnjom s nadležnim institucijama i tijelima, stranica je postala važan glas u borbi za rodnu ravnopravnost i zaštitu prava diskriminiranih osoba, bez obzira na njihov spol, spolnu orijentaciju ili rodni identitet.

Preporuke za sprječavanje i suzbijanje seksizma u medijima

Preporuke za državu:

- Prekršajnim odredbama novčanog kažnjavanja Zakona o elektroničkim medijima treba obuhvatiti i elektroničke publikacije koje promiču spolnu diskriminaciju, nasilje ili mržnju.
- Propisati redovitu edukaciju za medijske djelatnice/ke o rodnoj ravnopravnosti, seksizmu i etičkim standardima u izvještavanju.
- Organizirati obavezne edukativne programe za javne službenike/ce o seksizmu i rodnoj ravnopravnosti kako bi se osigurala dosljedna implementacija zakona.

Preporuke za studije novinarstva:

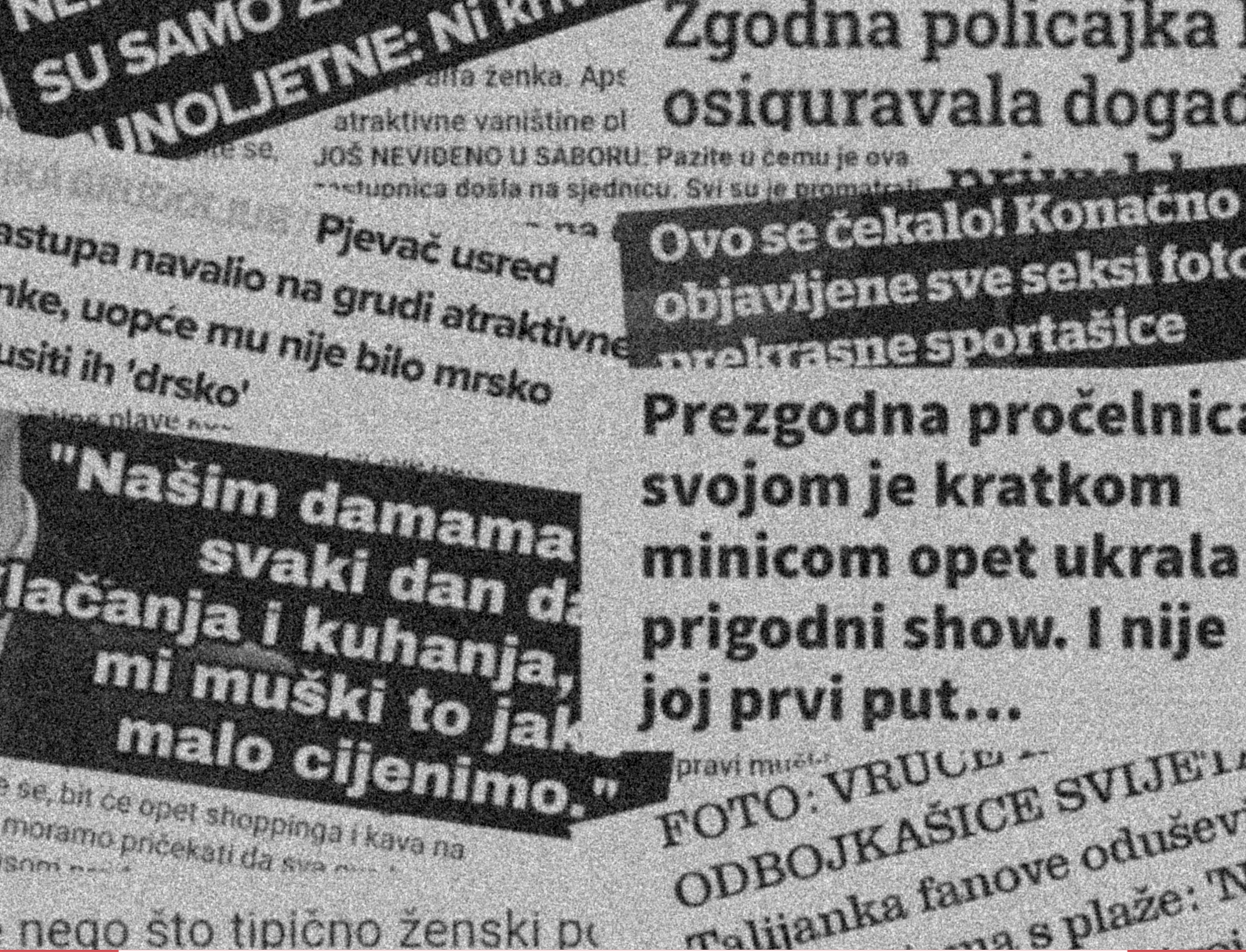
- Uvesti sadržaje o rodnoj ravnopravnosti i seksizmu u kolegije kako bi se buduće novinarke i novinari educirale/i o važnosti suzbijanja i sprječavanja seksizma u medijima, kao i njegovom štetnom utjecaju na društvo.
- Poticati istraživanje i analizu seksizma u medijskom izvještavanju kako bi se razvile nove strategije za promicanje inkluzivnih medijskih sadržaja.
- Uvesti stručnu literaturu za sprječavanje i suzbijanje seksizma u medijima i oglašivačkoj industriji kao obaveznu literaturu.

Preporuke za OCD-ove, građanke i građane:

- Razvijati sadržaje za osvještavanje građanki i građana za prepoznavanje seksizma u medijskim sadržajima.
- Poticati na osuđivanje i prijavu seksizma nadležnim tijelima i institucijama kroz razvoj pristupačnih i lako dostupnih uputa za djelovanje.

Preporuke za medije:

- Osigurati ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca u svim programskim sadržajima i po svim temama.
- Razvijati/osvježavati interne smjernice koje jasno ističu zabranu seksizma / diskriminacije na temelju spola i roda u svim oblicima medijskog sadržaja, uključujući tekst, fotografije, video i audio materijale.
- Educirati novinarke, novinare, urednice i urednike o seksizmu, rodnoj ravnopravnosti i osjetljivom izvještavanju u suradnji s OCD-ovima.
- Podržavati kampanje koje promoviraju rodnu ravnopravnost kako bi se podigla svijest o ovom važnom pitanju.
- Moderirati komentare na društvenim mrežama/uklanjati i prijavljivati govor mržnje.

Zaključak

Seksizam u medijima nije samo površinski problem, već duboko ukorijenjen oblik diskriminacije koji direktno utječe na društvo, posebno na žene i djevojčice, jača nasilje i stvara okruženje u kojem seksizam (p)ostaje prihvatljiv. Iako u Hrvatskoj postoje zakoni koji zabranjuju diskriminaciju po spolu u medijima, njihova provedba i sankcije nisu dovoljno snažne da bi stvorile stvarne promjene u medijskom izvještavanju.

Mediji imaju ključnu ulogu u oblikovanju društvenih normi te je stoga jako važno da prepoznaju svoju odgovornost u promicanju rodne ravnopravnosti. Borba protiv seksizma u medijima zahtijeva zajednički napor institucija, medija, civilnog društva i građana/ki.

Potrebno je kontinuirano raditi na promicanju rodne ravnopravnosti i razbijanju rodno uvjetovanih stereotipa kako bi se postigla društvena promjena. Seksizam ne smije ostati neprimijećen i normaliziran. Promicanje rodne ravnopravnosti i suzbijanje seksizma trebali bi biti integralni dio svih društvenih i političkih procesa. Podizanje svijesti i edukacija predstavlja početak kraja seksizma u medijima.

SEKSIZAM

Kontakt

Centar za građanske
inicijative Poreč
Partizanska 2d,
52440 Poreč
tel +385 / 52 / 452 746
e-mail
cgiporec@cgiporec.hr
www.cgiporec.hr
www.seksizam.hr

Autorice: **Nataša Vajagić i Silvia Žufić Dujmović**

Mjesto i godina izdavanja: **Poreč, 2024.**

Recenzija: **doc.dr.sc. Mario Munta**

Lektura: **Sniježana Matejčić**

Nakladnik:

Centar za građanske inicijative Poreč, Partizanska 2d,

52440 Poreč

www.cgiporec.hr

Ova publikacija je izrađena u okviru projekta „Seksizam naš svagdašnji“, financijski podržanog kroz Fond za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP fondova. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Centra za građanske inicijative Poreč i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.